

Прошле недеље није било за српско друштво важнијег догађаја од подсећања на чињеницу да је 50 година од кад се у овој земљи утемељила телевизија као масовни медиј. Као и све озбиљне појаве ТВ није једнозначна чињеница. Много тога јој дугујемо, али и много тога – не бисмо имали за вратом да ње није. Истини за вољу, нашој РТС се, у суштини, не може приговорити ништа што се не би могло приговорити било којој станици њених габарита било где на кугли земаљској. А 50 година РТС-а је много више од политичких асоцијација које смо до пре неку годину имали док смо у историјској чекаоници, с лидерима спремним да од „црвених” преотму белог коња, чекали да они ускоче у седло и поведу нас к „царству демократском”. РТС програми су „нервно ткиво” српског друштва у пола века његовог трајања на крају другог миленијума. Свашта се издешавало за то време.

То с телевизијом је, у складу с временом у коме се појавила, почело крајње романтично. Надовезивало се на поверење у слику у односу на непрецизности које носи слагање речи: једна слика вреди хиљаду речи. А „покретна слика” – па, то је сам живот. Қуди су с поверењем гледали црно-бели свет и чекали да он добије боје. „Караванџију” Милана Ковачевића и „ходољупца” Зуку Уумхура знала је цела земља, спортски коментатори били су познати колико и спортисти, у политичким емисијама речи су се вагале као на апотекарској ваги, Ршумовић и Бабић су се чинили као истраживачи који су лично открили Лапонију, Каменка Катића се гледало као пророка...

Телевизија јесте мењала наш поглед на свет, али се мењао и сам свет: „Сервисну станицу” је више људи препричавало него што их је емисију видело. „Музиканте” и „Камионџије” су сви гледали и сви у кафани или на послу препричавали Бурдушеве вицевице и Чкаљине гегове, „Бољи живот” су сви гледали а нико није ништа препричавао. Нешто је кренуло лоше у свету у коме смо живели. Човек се отуђио „од своје суштине” и научници до данас нису успели да одгонетну да ли је оболео од исијавања „електронских медија” или се он – изгубивши „унутрашњи жироскоп” (Д. Рисман) који је подешавала његова породица и пријатељи – ухватио телевизора као сламке спаса. Усамљен у гомили савремени човек је „уместо да бира шешир и одело које ће носити, спонтано облачио оно што су сви носили” (Толстој).

Ниједно чудо из доба дечје наивности данашњих вршњака телевизије, није испунило велика очекивања. Кад смо у „Забавнику” читали о роботима који замењују човека на радном месту, у ствари, маштали смо како лешкаримо у ладовини а безлични лемењаци

рмбају за нас. Радио се тек устоличавао и само су најпажљивији ђаци на часовима ОТО (Општетехничког образовања) могли поверовати да у дрвеној кутији не седе „мали људи”. Телевизија је стигла као могућност да се гледају далеке утакмице наших фудбалских репрезентативаца, које су репортери упорно звали „плави”, а они су били само мало више сиви од противничке екипе. Излазило се у кино, па ми и данас сасвим блиско звучи давна белешка из дневника америчког председника Ајзенхауера: „Ако неки грађанин жели да умре од досаде, јефтиније је и угодније да седи код куће и гледа телевизију него да изађе и плати долар за карту.”

Али тај утисак да је новотарија из педесетих година прошлог века, у којој су се „мали људи” могли и видети у дрвеној кутији, „најновији и најцењенији луксуз сиромашног човека” – био је погрешан. Телевизија је поразила све. Уништила је биоскопе, спортске утакмице је преобликовала у ТВ-шоуе, новине ушаренила, далеке ратове претворила у „мале шокове” које милијарде људи широм планете „узима” пред спавање истовремено са таблетама, преозбиљне политичаре је прекомандовала у глумце-аматере и шарлатане, естрадна брбљања учинила разговором; све баналности су још више банализоване, а све мудрости протеране у зону презира светине. Изнад промишљености је поставила хитност. Мада то није ништа ново („То је стара тема филозофије: сличну супротност је још Платон увидео између осамљеног филозофа, који има времена, и оних на агори, на јавном месту, који су обузети хитношћу”), ипак, нова је била стварност у којој никад није било толико – агора. Свака соба се претворила у безумну буку, а свака особа у тркача без циља. Живот се свео на кратке резове, фаст-тхинкинг... „Да ли телевизија, дајући реч мислиоцима за које се претпоставља да умеју да мисле убрзаним темпом, не осуђује саму себе на то да увек има посла само са фаст-тхинкерсима, филозофима који мисле брже од кретања своје сенке” (Пјер Бурдије).

Критичари верују да је све ово „река без повратка” и да се, мутна и нема, већ увелико улива у „орвелијану” коју је умни скептик описао у „1984”. То је друштво где је етика одвојена од политике, где су главне паролe: ПАТ ЈЕ МИР, СЛОБОДА ЈЕ РОПСТВО и НЕЗНАЊЕ ЈЕ МОЋ; и где „масмедији свакодневно објављују интерес владајуће групе као једину истину друштва”.

Они други, практичари, признају да Орвелове поруке понекад веома личе на нашу стварност, али да демократија још носи потенцијале који могу заживети ако се за њих боримо без остатка: јавном сервису у тој борби је законом прописано – место на челу колоне. Без њега је јавно мњење само слободно тржиште бесомучних тркача за профитом, а јавни интерес резултанта или напосто договор неколицине власника медијских компанија. А народ, Форест Гамп који се незграпно напреже пред намргођеним и у „бос-одела” униформисаним пословним и политичким људима. Народ без правог и слободног јавног сервиса на тој олимпијади нема свог „играча”.

Закључак за овај текст и није богзна како инвентиван. Просто: после 50 година РТС је пред задатком који је одговорнији од свих пред којим је стајао. Некад је он био у „народном фронту” са иним – данас је сам. Некад је био одговоран ССРН-у, а данас у партикулисаним друштву, од партија може очекивати само притисак: „Свакој странци истина је страна, јер она мисли да је истина на њеној страни” (Ђ. Шушњић). Одговоран је

Витез јавног интереса

Пише: Слободан Рељић
субота, 30 август 2008 20:20

само грађанима – онима који плаћају претплату. Тако каже закон. А грађани су милиони разбацаних острва које организације, пословне и политичке, месе као тесто, али – ако се изигра овај закон демократија се претвара у карикатуру. Круг је затворен. Игра је почела. Мисион импоссибле? Дајмо оптимизму шансу!